

*Milica Goravica*¹

UTVRĐIVANJE ODGOVORNOSTI ZA PROUZROKOVANJE UDESA U POSTUPCIMA PO REGRESNOJ TUŽBI OSIGURAVAČA PROTIV OSIGURANIKA

Da li i kada osiguranik u svojstvu tuženog, u postupku po regresnoj tužbi svog osiguravača, može uspešno isticati da je lice kojem je njegov osiguravač isplatio naknadu štete na ime koje se osiguravač sada regresno obraća osiguraniku doprineo prouzrokovanju udesa ili je pak isključivo odgovorno za udes? Da li bi sud u tim postupcima navedenu tvrdnju morao smatrati bitnom i izvoditi dokaze radi njenog utvrđivanja ili ne? Odgovor zavisi od okolnosti konkretnog slučaja, dok se u sudskoj praksi nailazi na različite primere čak i u situacijama kada su okolnosti slučaja iste.

Osiguravač stiče pravo da se regresira od svog osiguranika u situacijama kada je došlo do gubitka prava iz osiguranja,² ali je, usled pravila iz odredbe čl. 29 st. 2 Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, oštećenom licu nadoknadio štetu. Svoje regresno pravo osiguravač crpi iz odredbe čl. 29 st. 3 Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju kojom je propisano da društvo za osiguranje koje naknadi štetu oštećenom licu prema stavu 2 ovog člana stupa u prava oštećenog lica prema licu odgovornom za štetu, i to za iznos isplaćene naknade, kamatu od isplate naknade i troškove postupka.

Ovde neće biti razmatrane sve situacije gubitka prava iz osiguranja, već samo situacije kada je u saobraćajnoj nezgodi učestvovao vozač-osiguranik koji

¹ Sudija Drugog suda, Urednica rubrike Sudska praksa, imejl: goravica-milica@hotmail.com.

² Odredbom člana 29 st. 1 Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju propisano je da osigurano lice gubi prava iz osiguranja u sledećim slučajevima: 1) ako vozač nije koristio motorno vozilo u skladu sa njegovom namenom; 2) ako vozač nije imao vozačku dozvolu za upravljanje motornim vozilom određene kategorije, osim ako je vozilom upravljalo lice koje je kandidat za vozača za vreme obuke za upravljanje vozilom, uz poštovanje propisa kojima je ta obuka regulisana; 3) ako je vozaču oduzeta vozačka dozvola ili je isključen iz saobraćaja, ili mu je izrečena zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom, odnosno zaštitna mera zabrane upotrebe inostrane vozačke dozvole na teritoriji Republike Srbije; 4) ako je vozač upravljao motornim vozilom pod uticajem alkohola iznad dozvoljene granice, opojnih droga, odnosno забрањених лекова или других психоактивних супстанци; 5) ako je vozač štetu prouzrokovao namerno; 6) ako je šteta nastala zbog toga što je motorno vozilo bilo tehnički неисправno, a ta je okolnost vozaču vozila bila poznata; 7) ako je vozač после саобраћајне незгоде напустио место догађаја а да није дао своје личне податке и податке о осигурању.

je upravljao motornim vozilom pod uticajem alkohola iznad dozvoljene granice – čime je došlo do gubitka prava iz osiguranja – dok se drugi učesnik u toj nezgodi ili treće oštećeno lice obratilo zahtevom za naknadu štete vozačevom osiguravaču, koji je tu štetu nadoknadio i onda se regresnom tužbom obratio svom osiguraniku, prvopomenutom vozaču, koji se u toj parnici brani isticanjem da se odgovornost za nastanak saobraćajne nezgode nalazi na strani drugog učesnika u nezgodi. Pitanje je šta u tim postupcima treba da se smatra relevantnim činjenicama i da li i kada presuda doneta po tužbi oštećenog protiv osiguravača ima intervencijsko dejstvo.

Stavovi na tu temu, izraženi kroz sudske odluke, idu od toga da tuženi osiguranik u postupcima po regresnoj tužbi svog osiguravača uopšte ne može uspešno isticati da postoji doprinos drugog učesnika ili trećih lica nastanku štete, do toga da on ne samo što to može uspešno isticati već i da utvrđene činjenice i pravne kvalifikacije, iz postupka u kom je osiguravač obavežan na naknadu štete oštećenom, nemaju intervencijsko dejstvo u kasnijoj parnici po regresnoj tužbi osiguravača.

Tako se u jednoj odluci navodi sledeće:

„U lancu uzročnosti, sve i da se uzme kao nepobitno utvrđeno da su vozači vozila “Reno” i vozila “Mercedes” nepravilno parkirali svoja vozila što je uslovalo potrebu tuženog da vrši obilaženje vozila “Zastava Jugo”, ne bi bilo mesta isključenju ni umanjenu odgovornosti tuženog. Tuženi je bio dužan da u saobraćaju predvidi i ovakvu situaciju i prilagodi upravljanje svojim vozilom, što nije učinio, naprotiv upravljao je vozilom pod dejstvom alkohola. Osim toga, odredbom čl.177 st. 4 ZOO je propisano da ako je nastanku štete delimično doprinelo treće lice, ono odgovara oštećeniku solidarno sa imaoцем stvari, i dužno je snositi naknadu srazmerno težini svoje krivice. U konkretnom slučaju tužba za regres je usmerena samo prema licu čijom krivicom je došlo do nastanka štete, odnosno koje je izgubilo prava iz osiguranja upravljajući vozilom pod dejstvom alkohola u količini većoj od dozvoljene, a ukoliko tuženi smatra da postoji kakav doprinos trećih lica (vozača parkiranih vozila) može u posebnoj parnici da se u odnosu na njih regresira za deo štete koji bi otpao na njihov doprinos.”³

Prema citiranoj presudi, u postupku po regresnoj tužbi osiguravača protiv osiguranika neće se ispitivati postojanje doprinosa za nastanak udesa, već tuženi osiguravaču mora isplatiti sve što je on isplatio oštećenom, a zatim, ukoliko je bilo doprinosa nastanku udesa na strani drugog učesnika ili trećeg lica, osiguranik se od njega ili njih može regresirati. Navedeno stanovište vodilo bi tome da se iz istog događaja potencijalno pokrenu tri parnična postupka, što svakako nije bila intencija zakonodavca.

U drugoj odluci se pak navodi sledeće:

„Iz spisa proizilazi da je kritičnog dana došlo do saobraćajne nezgode isključivom krivicom tuženika pa je povodom te nezgode tužilac - osiguravajuća organizacija, kod koga je vozilo tuženika bilo osigurano od autoodgovornosti presudom

³ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. 6680/2020 од 25. 2. 2021. године.

P. (...) obavezan da oštećenom licu plati štetu koja je nastala na njegovom vozilu. Tužbom u ovoj pravnoj stvari tužilac traži da mu tuženik na osnovu krivice za nastalu štetu, a na ime regresa štete plati iznos koji je isplatio po navedenoj pravnosnažnoj presudi, pa je prvostepeni sud našao da je tužbeni zahtev osnovan, pozivajući se na intervencijsko dejstvo navedene presude. Navedeni zaključak prvostepenog suda se ne može prihvatiti. Presuda doneta u tom postupku a povodom odštetnog zahteva oštećenog lica vezuje samo činjenicama i pravnom kvalifikacijom koja se tiče postojanja obaveze osiguravača - tužioca na isplatu odštetnog zahteva, a osnov za obavezu osiguravača na isplatu štete u toj parnici je isključiva odgovornost ovde tuženika za nastalu štetu. O tome da li osiguravač ima pravo regresa prema tuženiku u tom postupku nije odlučivano, tako da činjenice i pravna kvalifikacija ranije donete presude ne obavezuju i ista nema intervencijsko dejstvo u predmetnoj parnici, u kojoj tek treba da se utvrde činjenice od značaj za postojanje osnova za obavezivanje tuženika po regresnoj tužbi a imajući u vidu odredbu čl. 29 st. 1 Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.⁴

Ovde se smatra da presuda, doneta po tužbi oštećenog protiv osiguravača drugog učesnika u udesu, u kojoj je utvrđena isključiva odgovornost tog drugog učesnika, nema intervencijsko dejstvo po regresnoj tužbi njegovog osiguravača, već se i u tom postupku mora utvrđivati ne samo da li su ispunjeni uslovi za gubitak prava iz osiguranja nego i da li je tuženi (osiguranik) isključivo odgovoran za nastanak saobraćajne nezgode. Takav stav je u suprotnosti s ciljem propisivanja intervencijskog dejstva presuda i u suprotnosti s načelom ekonomičnosti postupka, jer dovodi do toga da se iste činjenice utvrđuju u dva različita postupka. Pored toga, navedeno može dovesti do toga da se u ta dva postupka drugačije utvrdi činjenično stanje, što bi vodilo do pravne nesigurnosti.

Najispravnije i većinsko stanovište je da osiguranik, u postupku po regresnoj tužbi osiguravača, može uspešno isticati da postoji doprinos oštećenog, ili trećeg lica, nastanku saobraćajne nezgode, odnosno u tom postupku sud će biti dužan da utvrđuje uzrok nastanka nezgode, odnosno uzročno-posledičnu vezu između vožnje u alkoholisanom stanju i nezgode i eventualno postojanje doprinosa oštećenog, ili trećih lica, nastanku nezgode, osim ukoliko postoji intervencijsko dejstvo presude⁵ koja je doneta u postupku između oštećenog i osiguravača. Ukoliko je osiguravač oštećenom isplatio naknadu štete koja je utvrđena pravnosnažnom presudom, pod uslovom da je u tom postupku osiguranik pozvan da učestvuje kao umešač,⁶ pa je to svojstvo i imao ili je odbio da stupi u parnicu u svojstvu umešača, osiguranik, kao

⁴ Решење Вишег суда у Ужицу Гж. 79/21 од 14. 4. 2021. године.

⁵ Одредбом чл. 218 Закона о парничном поступку прописано је да у парници између странке и умешача који јој се придружио, умешач не може да оспорава утврђено чињенично стање, као и правне квалификације садржане у образложењу правноснажне пресуде (интервенцијско дејство пресуде).

⁶ Вид. одредбе чл. 215–217 Закона о парничном поступку.

tuženi u postupku po regresnoj tužbi osiguravača, ne može sa uspehom isticati da postoji doprinos oštećenog, odnosno to da njegova vožnja u alkoholisanom stanju nije u uzročnoj vezi sa nastankom udesa. Ovo stoga što je te okolnosti osiguranik kao umešač mogao i morao da ističe u parnici po tužbi oštećenog protiv osiguranika, te ukoliko to jeste isticao pa je utvrđeno da nema doprinosa oštećenog, ili to nije ni isticao, on ne može u ovoj drugoj parnici (po regresnoj tužbi) da osporava utvrđeno činjenično stanje i pravne kvalifikacije iz te prve odluke.⁷

Međutim, ukoliko je osiguravač oštećenom naknadu isplatio u vansudskom postupku, ili u sudskom postupku povodom kog osiguranika nije pozvao da stupi u svojstvu umešača, sud će biti dužan da, u postupku po regresnoj tužbi osiguravača, ceni prigovor tuženog da postoji doprinos drugog učesnika, ili trećeg lica, nastanku udesa, te da utvrđuje doprinos svakog od učesnika nastanku udesa i da osiguravaču dosudi naknadu samo u stepenu doprinosa nastanku udesa njegovog osiguranika. Ovo zato što je osiguravač, bez obzira na to što je došlo do gubitka prava iz osiguranja i što će moći da se za isplaćene naknade regresira od svog osiguranika, dužan da se stara da se pravilno utvrde sve okolnosti konkretnog slučaja, odnosno da se pravilno utvrdi doprinos njegovog osiguranika, kao i visina pretrpljene štete, te da u skladu sa tim oštećenom licu isplati naknadu. Osiguravač je dužan da, bez obzira na to da li naknadu oštećenom isplaćuje u vansudskom postupku ili se vodi sudski postupak, ističe prigovor podeljene odgovornosti odnosno postojanje doprinosa oštećenog nastanku štete (ukoliko sumnja da takav doprinos postoji), te da u skladu sa procentom tog doprinosa umani naknadu koju će isplatiti.

Takav stav je izražen i u presudi Vrhovnog kasacionog suda Rev. 1781/2021 od 19. 4. 2023. godine, u kojoj se navodi:

„Nadalje, kako je primarni uzrok nastanku saobraćajne nezgode bilo to što je vozilo kojim je upravljala BB prešlo u saobraćajnu traku kojom se tuženi kretao, te da brzinu vozila nije prilagodila uslovima na putu, pravilan je zaključak drugostepenog suda da je njen doprinos nastanku štetnog događaja 70%, dok je tuženi svojim ponašanjem sa 30% doprineo nastanku štete. Naime, kod činjenice da je tuženi prema nalazu i mišljenju veštaka neuropsihijatra motornim vozilom upravljao u početnoj fazi srednjeg stepena alkoholisanog stanja, u kom stanju dolazi do sužavanja vidnog polja, zakasnele reakcije i oslabljene pažnje, što za posledicu ima nebezbednu vožnju i ugroženu vozačku sposobnost i da brzinu kretanja vozila nije prilagodio uslovima na putu, to je ovakvim ponašanjem tuženi smanjio mogućnost izbegavanja nastanka saobraćajne nesreće. Činjenica da do saobraćajne nezgode ne bi došlo da drugi učesnik u saobraćaju nije prešao u saobraćajnu traku tuženog, ne isključuje njegovu odgovornost za nastanak iste, u situaciji kada se nezgoda i pri tim

⁷ Oдредбом чл. 218 ст. 2 и 3 предвиђени су изузеци од овог правила, као и када ће суд усвојити приговор умешача и дозволити да странке опет расправљају о чињеницама и правним питањима о којима је расправљано у претходној парници.

okolnostima mogla izbeći da vozačka sposobnost tuženog nije bila smanjena zbog dejstva alkohola i da se vozilo kretalo smanjenom brzinom zbog uslova na putu. S tim u vezi, neosnovani su navodi revizije tuženog da ne postoji uzročno-posledična veza između njegovog stanja alkoholisanosti i nebezbedne vožnje i nastale saobraćajne nezgode, te njegove odgovornosti za štetu. Sledom navedenog, pravilno je drugostepeni sud postupio kada je tuženog obavezao da tužiocu na ime regresa isplati 30% od ukupno isplaćenog iznosa štete trećim licima.“

Stav da osiguranik kao tuženi u regresnom sporu ne može osporavati utvrđeno činjenično stanje i ukazivati na pogrešnu primenu materijalnog prava u pravnosnažnoj presudi, kojom je osiguravač obavezan da naknadi štetu oštećenom, ukoliko je odbio da kao umešač stupi u parnicu za naknadu štete između oštećenog i osiguravača, zauzet je u presudi Apelacionog suda u Beogradu Gž. 5911/2019 od 20. 1. 2021. godine. U ovoj presudi se navodi:

„Suprotno žalbenim navodima, pravilan je zaključak prvostepenog suda da je pitanje uzročno-posledične veze između štete koju je oštećena pretrpela i saobraćajnog udesa koji je skrivio tuženi, raspravljeno u parnici u koju je tuženi odbio da stupi i u kojoj je utvrđeno da je povreda oštećene posledica saobraćajnog udesa koji je skrivio tuženi. U takvoj situaciji, kada je posredstvom suda obavešten o parnici vođenoj između tužioca i oštećene u koju je odbio da stupi, tuženi ne može u smislu odredbe člana 218 stav 3 Zakona o parničnom postupku osporavati utvrđeno činjenično stanje i ukazivati na pogrešnu primenu materijalnog prava u pomenutoj presudi, kojom je osiguravač obavezan da naknadi štetu oštećenom licu. Tužilac je izvršio obavezu iz pomenute presude, te na tuženom, kao licu koje je odgovorno za štetu, saglasno navedenim zakonskim odredbama, stoji obaveza da utuženo potraživanje, kao regres isplati ovde tužiocu.“

U presudi Apelacionog suda u Beogradu Gž. 6510/18 od 27. 2. 2019. godine jasno je izražen stav da osiguranik, ukoliko je stupio u parnicu kao umešač, ne može u parnici po regresnoj tužbi osiguravača osporavati utvrđeno činjenično stanje, pravne kvalifikacije niti utvrđenu visinu naknade štete, već je dužan da osiguravaču regresno isplati sve ono što je osiguravač isplatio oštećenom. Tako se ističe sledeće:

„Ovo zbog toga što presuda koja je doneta u parnici u kojoj se tuženom osiguravajućem društvu pridružilo lice za koje je utvrđeno da je odgovorno za štetu iz saobraćajnog udesa i to kao umešač, proizvodi prema tom licu specifično pravno dejstvo koje nastupa u kasnijem parničnom postupku koji protiv umešača, kao tuženog, pokreće osiguravajuće društvo, koje je naknadilo štetu oštećenima iz prethodne parnice po pravnosnažnoj sudskoj odluci, a sve u skladu sa odredbama člana 218. ZPP. Intervencijsko dejstvo presude se manifestuje u činjenici da u novoj parnici između umešača i stranke (iz prethodne parnice kojoj se pridružio) umešač ne može da osporava utvrđeno činjenično stanje, kao i pravne kvalifikacije sadržane u obrazloženju pravnosnažne presude niti utvrđenu visinu naknade štete. Zbog

Sudska praksa

navedenog, u konkretnom slučaju, tuženi koji je učestvovao kao umešač u prethodno vođenom postupku po istom štetnom događaju pred Osnovnim sudom u Rumi, na može da osporava osnov i visinu potraživanja isplaćene naknade štete, koja je predmet ove tužbe, niti može da osporava utvrđeno činjenično stanje i zauzet stav suda po pitanju osnova i visine utvrđene naknade štete.“